

Monestir de Santa Maria de Lillet

La Pobla de Lillet

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Ctra. La Pobla de Lillet a Ribes, entre punt Km. 4 i 5
Emplaçament Cruïlla a la dreta, està indicat.

Coordenades:

Latitud: 42.24276
Longitud: 1.9933
UTM Est (X): 416945
UTM Nord (Y): 4677221

Classificació

Número de fitxa 08166 - 64
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Romànic Gòtic Modern Barroc Contemporani Neoclàssic
Segle IX-XVIII
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Tot i que entre els anys 1991-93 es va dur a terme una important obra de restauració, caldria poder continuar fent un manteniment i sobretot eliminació de la vegetació que creix a l'interior de les dependències monàstiques i en l'alçat dels murs.

Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Religions i/o funerari
Observacions protecció: BCIN: R-I-51-10467
Data aprovació: dt., 28/09/1999 - 12:00
Número inventari IPA NÚM. 3481
Generalitat i altres inventaris

Accés	Fàcil
Ús actual:	Religiós
Titularitat	Privada
Titular:	Bisbat de Solsona, Plaça de Palau, 1. 25280-Solsona.
Fitxes associades:	
Castell de Lillet	
Sant Miquel de Lillet	
Autoria de la fitxa	Sara Simon Vilardaga
Data de registre de la fitxa:	dl., 08/06/2009 - 02:00

Descripció

El conjunt monacal de Sta. Maria de Lillet conserva diversos elements, com l'església, el claustre i les dependències monacals. Annexes al complex hi ha un mas i edificis complementaris de factura moderna i ús agrícola. Al costat de migjorn del conjunt hi ha l'església, és de planta de creu llatina, d'una sola nau (s.XI), amb un ampli transsepte a llevant, un absis central semicircular i una absidiola a tramuntana. Presenta moltes fases constructives, visible en la gran varietat d'acabat dels seus murs; en general, els paraments més antics són de carreus posats en filades regulars. Als absis (s. XII-XIII) l'aparell és més regular, format per carreus ben tallats i polits, disposats a trencajunt (la part baixa és més irregular). La resta de murs, de cronologies més tardanes, mostren aparells menys regulars. L'edifici presenta poques obertures, i molt reformades; els absis tenen senzilles i petites finestres d'una sola esqueixada. La porta original d'entrada, fou substituïda en època gòtica per un nou portal, situat a ponent; potser arran de la nova consagració de l'església, el 1.397. La portalada està formada per arquivoltes apuntades que descansen sobre capitells amb relleus tallats. Els capitells són ornamentats amb figures humanes hieràtiques, i les impostes amb formes geomètriques i vegetals. Poden ser elements reaprofitats de la portalada romànica. A ponent trobem una altra entrada, d'estil neoclàssic, amb la inscripció 1.742, i coronada amb un rosetó. Al mur de ponent es conserven restes d'arcuacions llombardes de la construcció del segle XI. A l'interior, l'església és coberta amb volta de canó, sembla que no és l'original, sinó que arran dels terratrèmols del segle XV s'hagué de substituir. A la intersecció entre el transsepte i la nau hi havia hagut una cúpula amb decoració classicitzant, resultat de les reformes del s.XVIII; les trompes de suport descansen sobre pilars i columnes de secció semicircular adossades als dits pilars i amb capitells d'estil corinti. El transsepte mostra un cos marcadament més llarg pel costat nord, aquest és cobert per volta lleugerament apuntada; per contra, l'ala del costat sud és amb volta d'arc de mig punt rebaixat. L'absis central és cobert amb volta d'un quart d'esfera, feta amb un aparell de carreus molt regulars, i la coberta de l'absidiola és del mateix tipus però fet amb lloses. A l'extrem dels peus de la nau, per sobre l'entrada barroca, hi ha les piques baptismals i per sobre el cor. Als murs de la nau i del transsepte hi ha diverses "capelles" o fornícules, rebaixades en el mateix mur. Els paraments mostren restes de pintures. El claustre està emplaçat al sud de l'església, en una posició central respecte tot el conjunt monacal. És de petites dimensions, i de difícil datació, tot i que és posterior a la construcció de l'església; alguns autors l'han datat al segle XV. És de planta quadrada, i té dos pisos. Al pis inferior té quatre arcs de mig punt a cada costat de galeria, sostinguts per gruixuts pilars, sense capitells. El pis superior presenta unes arcades molt baixes, que no segueixen la simetria dels arcs inferiors. Al centre del claustre hi ha la boca d'una cisterna de recollida d'aigües pluvials. Diversos arcs de mig punt enllacen el claustre amb les dependències monàstiques. Els cossos que emmarquen les galeries són de diferents amplades i no del tot paral·lels. Les dependències monacals estan situades al sud de l'església, i disposades al voltant del claustre (costats est, sud i oest); daten de diferents èpoques entre el segle XI i XV, i altres actuacions més modernes. Entre els diferents espais s'hi distribuïen les cambres, rebosts, cellers, espais dedicats al bestiar i magatzems, i altres dependències. Ha sofert nombrosos canvis i reformes, testimoniats en diferents elements arquitectònics, i en els diferents acabats dels seus murs. Destaca una sala

rectangular que conserva restes d'opus spicatum, corresponents a les fases més antigues del conjunt monacal.

Observacions:

El conjunt monacal de Sta. Maria de Lillet es caracteritza per la tipologia típica dels edificis monàstics medievals, tot i que les transformacions que ha patit el recinte al llarg de la història dificulten molt la seva lectura. Cal afegir, que al paviment de la nau hi podem observar un parell de lloses de sepultures. El cementiri estava situat a redós de l'església, pel costat de tramuntana, i consistia en un fossar general on eren enterrades les gents de la vall de Lillet, amb algunes sepultures en llocs privilegiats, com ho demostren els testaments de diversos nobles que, des del segle XIII en endavant, hi volien ser enterrats. Entre els anys 1925 i 1.930 encara s'hi havien celebrat enterraments de gent de la vall. A l'església parroquial de Santa Maria de la Pobla de Lillet (al nucli urbà) hi ha, presidint el temple, el Crist Majestat del segle XII, provinent de l'església del monestir. Al Museu Comarcal de Manresa hi ha una bonica lipsanoteca d'alabastre, datada al segle X, que es creu que pot procedir també de l'església de Sta. Maria. A peu de la pista que porta al Monestir, i al costat nord del turó on hi ha el conjunt monacal hi ha l'estructura d'un pou de gel (fixa 96). I a uns metres cap al sud est, a peu del torrent del Junyent, hi podem veure les restes de l'estructura d'un molí, conegut com el molí del monestir. A l'oficina de turisme de La Pobla de Lillet es pot contractar el servei de visita guiada al monument.

Història

L'antiga canònica de Santa Maria de Lillet està emplaçada a prop del Castell de Lillet, i a pocs metres de la petita església de Sant Miquel; aquest conjunt d'edificis conformaven el nucli antic de la Pobla de Lillet, i Santa Maria era la parròquia principal, d'abans de la fundació de la nova vila a finals del segle XIII. La primera referència documental, és l'acta de consagració de la mateixa església de Sta. Maria de Lillet, que data del 833, dedicant-la a Santa Maria, Sant Pere i Sant Joan. Es tracta d'un dels documents més antics de Catalunya i una de les primeres actes de consagració conservades. Tot i això sembla que els orígens són més antics, ja que en la seva construcció s'aprofitaren estructures anteriors. Al segle XI, ja consta una comunitat de monjos i laics que conformaren una canònica sota la regla agustiniana que consta plenament definida al 1086. Any en que també el comte Guillem de Cerdanya atorgà certs privilegis al monestir i permetia la construcció de cases i cel·les. Poc després, a l'any 1100, el bisbe Ot de la Seu d'Urgell fundà una confraria al monestir de Santa Maria de Lillet, amb la intenció de fixar-hi la vida regular, i com a focus d'espiritualitat a la Vall de Lillet i al Comtat de Cerdanya; la confraria era formada per clergues i laics. Des del 1.102 el monestir començà a fer compres i a rebre donacions de béns immobles a la Vall de Lillet. Els senyors del castell de Lillet actuaren sempre com a protectors del monestir, fent-los donacions en diverses ocasions. Durant el segle XII i XIII es fa palès el prestigi i riquesa del monestir, que rep contínuament nous membres i ajuda econòmicament de diverses famílies de la vall; a més de l'establiment de pagesos a les diverses propietats del monestir. L'església continuà essent parroquial, ja que així consta en la visita del deganat de Berga l'any 1.356, malgrat la pèrdua de feligresos que passaren a celebrar el culte a la nova església parroquial de Sant Antoni (inicialment era ús privat). De fet la concessió la carta de franqueses de la Pobla de Lillet (any 1297), per tal de crear i fixar un nucli de població al lloc anomenat el Pujol, al costat de l'aiguabarreig del riu Arija amb Llobregat, indret on es va construir el palau dels senyors de Mataplana i l'església de Sant Antoni, anà en perjudici de l'antic nucli de la Pobla organitzat entorn el Castell de Lillet i l'església parroquial de Santa Maria. Malgrat això, la vida monàstica continuà plenament activa, i al llarg del segle XIV es van fer reformes a les dependències monacals i a l'església, que es consagrà de nou el 1.397. Les reformes continuaren durant el segle XVI per pal·liar les destrosses ocasionades pel terratrèmol del segle XV, però la importància de la canònica disminuï. L'any 1.592 la canònica fou secularitzada.

L'església del conjunt monacal va rebre importants reformes durant el segle XVIII, que li donaren un caire barroc. L'església va continuar estant regentada per diferents pabordes fins a finals del segle XIX, data fins la qual va constar com a parròquia titular. Al 1936, durant la Guerra Civil, es produí un incendi que provocà l'abandonament definitiu de l'espai. L'any 1.989 la Direcció General de Patrimoni Cultural redactà un projecte integral de restauració, que es dugué a terme en una intervenció entre els anys 1.991 i 93. L'any 1.999 va ser declarat Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN).

Bibliografia

ANGLERILL, R. (1889): Història de la Mare de Déu de Falgars. Impremta Boixader, La Pobla de Lillet, 2.009. Reproducció del llibre imprès al 1889 pel seu autor. FÀBREGAS ARTIGAS, J. (1997): La Pobla de Lillet 1924-1958. Una crònica entorn del temps. Editen: Centre d'Estudis Musicals del Berguedà "L'Espill" i Àmbit de Recerques del Berguedà. Impremta Boixader, La Pobla de Lillet. FRANCÀS I PATSÍ, À. (1997): La Pobla de Lillet. Història, costums i tradicions de la Vall de Lillet (Berguedà). Columna Albí, Berga. GAVIN, Josep M. (1985). "Inventari d'Esglésies. 17. Berguedà". Barcelona Inventari del Patrimoni Arquitectònic, núm. 3481. Generalitat de Catalunya. ROSIÑOL I ORRIOLS, J. (1988): El passat de la nostra vila. La Pobla de Lillet. Recull històric, geogràfic i cultural. Ed. La Llar del Llibre, Barcelona. SERRA, Rosa. (et al.) (1991). Guia d'Art del Berguedà. Ed. Consell Comarcal del Berguedà Patronat del Centre d'Estudis del Berguedà, Berga. SERRA VILARÓ, J. (1989): Baronies de Pinós i Mataplana. Reproducció facsímil de l'obra de 1930, editat el 1989 pel Centre d'Estudis Baganesos. SITJES I MOLINS, X. (1986): Esglésies romàniques de Bages, Berguedà i Cardener. Ed. Llibreria Sobrerroca. Manresa. VVAA. (1985:369-371): "Catalunya Romànica. XII. El Berguedà", Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona. VV.AA. (1994:138-139). "Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. El Berguedà", vol.5, Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

